СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ
OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION
ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIV. Ч. 155. Джерзі Сіти, Н. Дж., понеділок, 6-го липня 1936. — VOL. XLIV. No. 155. Jersey City, N. J., Monday, July 6, 1936. THREE CENTS

УРЯД ЗАПОБІГАЄ НАСЛІДКАМ ПОСУХИ

ВАШИНҐТОН. — Секретар Волес, який виїхав у навіщені посухою околиці, щоб особисто приглянутися ситуації, телеґрафував до уряду про положення і сказав, що воно таке грізне, що потрібна негайно урядова поміч. Він подав плян, щоб для фармерів присилати харчі й починати якісь підприємства, де люди могли би знайти працю. Худобу він радив викупити від фармерів і, вбивши її, мясо розділити між безробітних. Він передбачає викуп 1,000,000 штук такої худоби. Уряд призначив на ту ціль уже $5,000,000. Кліматичні стації доносять, що можна сподіватися, що в найблизчих днях у навіщених посухою околицях упадуть дощі. Ціна на пшеницю внаслідок посухи підскочила на $1 за бушель.

СКІЛЬКИ Є БЕЗРОБІТНИХ?

ВАШИНҐТОН. — Число безробітних в Америці ще дотепер не усталене. Предсідник Американської Федерації Праці, Вилієм Ґрін, твердить, що в Злучених Державах Америки ще нині знаходиться 11,000,000 безробітних. А редакція щоденника „Ню Йорк Сан", яка теж займається підсумками безробітних, твердить, що в січні 1936 року всіх безробітних у промислі, торговлі, копальнях, транспортації і комунікації, з виключенням фармерства й домашньої та державної служби, було 3,500,000 осіб. На днях секретарка праці панна Перкінс подала до відома урядові числа, які кажуть, що нині в цілих Злучених Державах є поплатно занятих 46,-000,000 осіб, а в 1930 році було занятих 48,000,000 осіб. Та це ще не значить, що нині є всього 2,000,-000, безробітних, бо впродовж пятьох літ приросло кілька міліонів людей. Секретарка каже, що внаслідок „певних причин" важко подати точне число безробітних. Назагал, беручи під увагу підсумки урядових чинників і підсумки Федерації Праці можна твердити, що від 1933 року, в якому то році безробіття було найвище, знайшли працю в ріжних ділянках економічного життя коло 6,000,000 осіб.

УСУВАЮТЬ УЧИТЕЛЯ, ЩО ПОБИВАЄ ДІТЕЙ.

НЕШВИЛ (Тенесі). — Велика лава присяглих розглядала зажалення на директора стейтової школи, Човта, який тяжко побивав дітей. Деякі діти мали тяжкі рани на тілі від побоїв жорстокого вчителя. Човт, довідавшися, що лава присяглих має незаперечені докази в руках, не чекаючи, аж його усунуть, сам забрався, кажучи, що „його переслідують з політичних причин".

ЗАПАЛОСЯ МІСТО ВІД БЕЗНАСТАННИХ ДОЩІВ.

РІО ДЕ ЖАНЕЙРО (Бразилия). — Внаслідок 80-годинного дощу в околицях Парагиби в Бразилії земля розмоклася до тої міри, що в ній потворились отвори, в які западаються доми, а навіть цілі містечка. В той спосіб провалилися під землю 240 домів. Одному містечку, Арея, загрожує цілковите зникнення в болотнистому розчині.

ДЕЛЕҐАТ МУЗЕЮ В. Б. ВІДХАВ ДО ЕВРОПИ.

НЮ ЙОРК. — Е. Вировий, делеґат Музею Визвольної Боротьби в Празі, який перебував місяць у Злучених Державах і для того музею збирав гроші, відїхав минулої середи вечором на кораблі „Гамбург" назад до Европи.

ЗАСТАНОВЛЯЮТЬСЯ НАД ПОКЛИКОМ ПАПИ.

ЛОС ЕНДЖЕЛЕС (Каліфорнія). — У звязку з останньою енциклікою папи Пія XI, в якій закликається побороювати непристойні фільми, президент організації фільмових виробників, Вилієм Гейс, сказав, що в Америці вже існує католицька організація, яка займається цензуруванням фільм, а саме організація „Леґіону Пристойности". Гейс також додав, що від часу, коли самі фільмові продуценти взялися вичищувати фільмове мистецтво від морального бруду, цей Леґіон Пристойности натаврував тільки дві фільми, що вийшли зі студій його організації.

НИЩАТЬ КАВУ, БО ЇЇ ЗАБАГАТО.

РІО ДЕ ЖАНЕЙРО (Бразилія). — Бразилійський уряд порішив, внаслідок великого врожаю кави, що виносить 22,000,000 мішків, як теж внаслідок того, що з минулого року полишилося 4,000,-000 мішків, 30% з того, себто поверх 8,000,000 мішків, знищити, щоб на міжнародніх ринках піднести тим ціну на каву. За знищений мішок кави уряд платить фармерам 30 центів. Ці гроші не вистарчають на покриття коштів продукції, однак уряд потішає, що решту вони відібють собі на експорті. Бо колиб уся бразилійська кава пішла на світові ринки, то через її надмір ціни злетілиб до тої міри, що продукція кави стала би цілком неоплатною.

ПЕРША ЖІНКА, ЩО СТАЛА ВІЙТОМ.

Малгожата Яхимяк з повіту Новий Торг є першою й досі єдиною жінкою в Польщі, що стала війтом. Це селянка, дуже проворна й енерґійна, притім завзята пропаґаторка рівноправности жінок.

ВКРАЛИ 16 ТИСЯЧ ДОЛЯРІВ ВІД ЕМІҐРАНТА.

В Варшаві три жидки, Іцик Сємятич, Мордко Злотеплорко і Янкель Зальцштайн, причепилися до вертаючого з Америки еміґранта Максиміліяна Ф. і вкрали в нього 16 тисяч долярів. Поліція зловила злодіїв аж у Лодзі, але при них знайдено лише фальшиві заграничні пашпорти. Гроші дали на сховок іншим жидам.

КОМЕТА ПЕЛЬТІЄ НАБЛИЖУЄТЬСЯ.

Відкрита недавно американськими астрономами комета Пельтіє постійно наближується до землі. З астрономічних обчислень виходилоб, що її віддаль від землі виноситиме в перших днях серпня коло 21 міліонів кільометрів. Отже це буде віддаль сім разів менша, як віддаль землі від сонця. Здається, що вже в другій половині липня можна буде голим оком бачити цю комету. В половині серпня комета перейде над південну півкулю.

КРІВАВА БІЙКА МІЖ НІМЦЯМИ.

В Людвиківці, повіт Долина, напали Альберт і Юліян Штекбавери та Йосиф Вінтер на Ігнаца Вінтера таки в його хаті і змасакрували його ножами. Вмираючого Вінтера відвезли до лічниці, напасників в арешті.

ВТОПИЛОСЯ 31 ШКОЛЯРІВ.

Коло Брецляв на Мораві перевернувся пором, яким перевозилася шкільна прогулька через ріку Дию. Із 119-ох дітей втопились 22 дівчат і 9 хлопців. Решту вдалося вчителям урятувати; один урятував 9-ро дітей, а самім остапку власну доньку.

ВІДЗИСКАВ ЗІР.

Аксель Мунте, славний на ввесь світ шведський лікар-письменник (автор „Сан Мікеле", перекладеного на всі мови світу), відзискав зір. Він уже був майже цілком осліп, але піддався операції, яка, хоч дуже тяжка, вдалася напрочуд добре. Аксель Мунте вже може читати.

САМОСУД.

В кольонії Антоніна, берестейського повіту, кілька селян закаменували до півсмерти селянина Корнія Лося на тлі спору за маєток. Півживого Лося забрали до шпиталю, а виконавців самосуду до тюрми.

ЗГОРІЛИ ДІТИ.

В кольонії Заглобе, пов. Володимир Волинський, діти кольоністи Орліковського бавилися вогнем і підпалили стодолу. Згоріло ціле господарство, в огні згинуло двоє дітей.

ЯК ЛЕНІН ПОСТАВИВ ХРЕСТИК.

Французький письменник Роман Гуль, що спеціалізується в історії кривавого терору в першій добі російської комуністичної революції, подає таку несамовиту історію. Одного разу було засідання большевицького уряду. Саме промовляв якийсь „товариш-комісар". Ленін, що мав звичку писати підчас засідання до своїх товаришів записки, бо не хотів перешкаджати промовцям, післав до Дзержинського — комісаря Чеки — записку з запитом, скільки контрреволюціонерів знаходиться тепер у петербурських вязницях. Дзержинський поставив під запитом цифру 1,500 і повернув записку Ленінові. Ленін подивився, поставив під цифрою хрестик і передав записку Дзержинському. Дзержинський зараз же встав і вийшов. За дві години 1,500 людей були розстріляні у казаматах Чеки.

Тимчасом виявилося, що хрестик, який поставив Ленін, означав „бачив і приняв до відома". Ленін завжди ставив у таких випадках на ріжних паперах хрестик. Дзержинський, що не знав цеї звички Леніна, взяв це за приказ розстріляти всіх увязнених. Це непорозуміння викликало згодом у товаришців-комісарів велику веселість.

Історичність цього факту доказується м. ін. тим, що дійсно в лютім 1918 р. був у Петербурзі випадок масового розстрілу всіх увязнених, якого причини так і зосталися невідомі.

ПІВ МІЛІОНА ДУРНІВ.

У Варшаві було собі таке бюро, що називалося „Космолюкс". Цей „Космолюкс" займався тим, що поміщував у ґазетах шаради й ріжні загадки, а за розвязку тих шарад були призначені ріжні нагороди.

Хто „бавився" в розвязування цих шарад, міг, як запевнювало згадане бюро, виграти впродовж року дуже багато вартісних і цінних нагород, але — мусів на початок прислати до бюра 2 зл. на кошти листування. Звичайно клієнти цього бюра отримували предмети вартости найвище 5 до 10 грошів — і в цей спосіб фірма зробила колосальне майно. Цею справою занялася влада, причому ствердженo, що за останній рік надіслано пів міліона відповідей на ці шаради. Рівночасно до кас цього бюра вплинули грошеві перекази на суму 1,112,000 зл.

ЗА ЗЕМЛЮ.

Коло Нішу в Старій Сербії дві родини — разом 20 осіб — побилися за землю. Бійка скінчилася тим, що кілька осіб впали трупом, а решта всі до одного тяжко поранені.

ЗАГАДОЧНА ЗНАХІДКА.

В Грушці, пов. Рівне на Волині, А. Музичук, копаючи криницю, знайшов у глибині 335 метрів людський кістяк, зовсім спорохнявілий. Лише череп заховався добре. Кістяк походить мабуть з дуже давних часів, може ще аж зперед ледової доби й ділювія („потопу").

ПОКУТА, ЩО ТРЕВАЄ 777 РОКІВ.

На весні 1159 року три анґлійські шляхтичі опришки напали на монастир у Житбай, ограбили його й поранили ігумена. Як побачили, що він від ран умирає, впали на коліна й стали просити прощення. Вмираючий відпустив їм гріх, але наложив покуту: „Маєте що року в дні моєї смерти вирізати кусень зеленої дернини й посадити на моїм гробі". Цеї весни була 777-ма річниця тої події. На могилі ігумена зазеленіла дернина, як що року Посадив її Ісаак Готон, нащадок одного з тих шляхтичів. Він уже від пятьдесятьох років сповняє цей акт покути.

„ЖИДАМ ВСТУП ЗАБОРОНЕНИЙ!"

Як подає німецька преса, в німецьких літнищах та купелевих заведеннях від початку цьогорічного сезону появилися написи: „Жиди небажані!" „Жидам вступ заборонений!"

ПІДПАЛ З ПІМСТИ ЗА „ГАРБУЗА".

В Бикові, пов. Перемишль, до вродливої одиначки багача М. Савки залицялись аж три хлопці і вимагали, щоби котрогось з них вибрала. Та вона не хотіла жадного, а батько прогнав їх патиком від хати. Кілька днів пізніше озлоблені хлопці підпалили хату Савки з трьох сторін. Згоріло ціле господарство. Паліїв арештовано.

ЗА ПОГАНЬБЛЕННЯ РАСИ.

Народній вищий суд („Фольксгеріхтсгоф") в Гамбурґу засудив одного лікаря-жида на два і пів року тюрми за те, що він поцілував німку. Проти пошкодованої німки прокуратор не вносив оскарження, бо вона боронилася проти любощів і зараз внесла скаргу. Як відомо, націонал-соціялістичне право кваліфікує будькі любощі з жидами як поганьблення ґерманської раси („рассеншендунґ") і загрожує це таксамо суворими карами, як розпусту із звірятами.

ТОПИВ БРАТА В КРИНИЦІ

Павло Най, 19-літній сільський швець зпід Добромиля, залюбився в Юлії Ганяк. Не міг оженитися, бо для родичів дівчини був забідний: мав лише півтора морґа поля. Його молодший брат мав також півтора; Най кинув його в криницю, щоб заволодіти і його часткою. Молодшого Ная люди врятували, старший пішов перед суд. Дістав 18 місяців вязниці. Боронився тим, що був дуже закоханий, а дівчина намовила його до злочину.

ЯК ЗА ПАНЩИНИ.

До прокуратора окружного суду в Берестї вплинула скарга на дідича Леона Трускольського з Жабинця, кобринського пов., за побиття свого робітника, Никанора Данилюка. Трускольський був винен Данилюкові за працю 50 зл. і коли той прийшов упоминатися за свій заробіток, дідич наказав службі Данилюка провчити, а потім звязав і відіслав його на постерунок.

ВБИВАЮТЬ УКРАЇНСЬКИХ СТРАЙКУЮЧИХ СЕЛЯН

ЛЬВІВ. — Асошіейтед Прес подає в телеґрамі зі Львова, що підчас селянських розрухів убито 15 селян, а багатьох ранено. В телеґрамі подано далі, що заколот повстав тоді, коли польські дідичі зачали спроваджувати на жнива женців з гір, а голодуючі селяни погодилися працювати на таких умовах платні, які їм дідичі подиктували. Дідич у Руді спровадив таких двох верховинців на жнива, а місцеві селяни не хотіли дозволити верховинцям працювати. З цього прийшло до терть між дідичем і селянами. До цього вмішалася поліція, а наслідок був такий, що вбито 8 селян, а ранено 10. Подібне сталося в околиці Пшеворська, де жандарми вбили 7 селян.

СПРАВА ДАНЦІҐУ І ПОЛЬЩІ В ЛІЗІ НАЦІЙ.

ЖЕНЕВА. — Рада Ліґи Націй буде розглядати ще раз відносини Польщі до Данціґу. Як відомо, Велика Британія має свого роду нагляд над Данціґом, бо має здавати звіт Лізі з відносин у тім місті. Та тепер вона хоче позбутися того обовязку, кажучи, що годі в Данціґу наладнати відносини, бо Польща не кооперує в тій справі.

ПОЛЬКА ПРОГРАЛА, А АМЕРИКАНКА ВИГРАЛА.

ВИМБЛЕДОН (Англія). — Тут відбуваються змагання за тенісове чемпіонство. Виступають грачі з цілого світа. Великі шанси стати чемпіонкою мала Ядвіґа Єнджейовська, польська тенісова чемпіонка. Та в передостанніх змаганнях зо славною американською грачкою Геленою Джекобс полька програла, а тимсамим уже не візьме участи в останній і рішальній грі за чемпіонство.

ПАПА В СПРАВІ ФІЛЬМ.

ВАТИКАН МІСТО. — Папа Пій проголосив послання, звернене до католицького епископату в Злучених Державах, духовенства і вірних у справі піднесення моралі й пристойности фільмової продукції. В посланню кладеться духовенству за обовязок, щоб воно кожного року брало від вірних обіцянку, що не будуть оглядати невідповідні фільми. Особливо мають бути освідомлені щодо цеї справи батьки і матері. Далі наказується відкрити в кожній державі спеціяльні бюра, які слідилиб за фільмами і проголошували, які фільми надаються до відвідин. Клясифікація має відбуватися під доглядом епископів. Тим чином вірні будуть знати, які фільми вони не повинні оглядати. В посланню зазначено, що ця справа відноситься не тільки до католиків, але й до всіх думаючих людей, які дбають про загальне добро.

ПРАВОСЛАВНИЙ СИНОД У ЛЬОЯЛЬНОСТІ ДО ПОЛЬЩІ.

ВАРШАВА (Польща). — Польська Аґенція Телеграфічна подає, що в березні цього року на „російськім вічу" в Америці принято ухвалу, якою запротестовано проти переслідування православної віри в Польщі. Цю резолюцію переслано президентові Польщі, Лізі Націй, папі римському й іншим. Як тільки про це довідався православний митрополит у Польщі Дионисій, він цю резолюцію натаврував, а крім цього ще скликав у цій справі синод. Цей синод саме тепер відбувсь у Варшаві. Він визнав резолюцію „американських росіян" за провокацію і виразив глибокий сум, що „росіяни", які втратили свою православну церкву в Росії, послугуючись невірними інформаціями, намагаються тепер пошкодити православній церкві в Польщі, в якій вона... так гарно і свобідно розвивається.

НЕБУВАЛА ПОДІЯ — РОЗСТРІЛЯНО ПОЛКОВНИКА В ЯПОНІЇ.

ТОКІО (Японія). — Розстріляно полковника Айзаву, що з патріотичних мотивів проколов шаблею генерала Наґату, директора воєнної академії. Звичайно в таких випадках в Японії давано малі кари. Та теперішній присуд вказує на те, що влада рішена здавити політиканство в рядах армії.

В ПОЛЬЩІ ВЕЛИКА СПЕКА.

ВАРШАВА. — З ріжних місцевостей Польщі доносять, що там панує велика спека. Є через те багато випадків смерти. А яка це спека, пізнати найкраще по тім, що в Варшаві вона доходила аж до 131 ступнів Фаренгайта.

ЗАГНАЛИ ЛІҐУ В КУТ.

ЖЕНЕВА. — Етіопський цісар і його дорадники показуються зручними диплoматами. Це пізнати по заяві, яку зложив етіопський делеґат до Ліґи Націй, щодо якої він домагається ясної відповіді, себто голосування. Він хоче, щоби представник кожної держави виразно заявив, що Збори Ліґи Націй обстоюють статут Ліґи і не визнають ніякого загарбання краю силою, а далі, що Збори Ліґи Націй поручають усім державам, що є членами Ліґи, допомогти Етіопії дістати позичку на суму $50,000,000. Ось та пропозиція поставила представників держав у дуже скрутне положення.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee.

Ente_d as d Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on Carch 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

A cepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

В Канаді належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

В ОБОРОНІ ПОКРИВДЖЕНИХ

Американські робітничі юнії постановили недавно тому взятися поважно до орґанізування сталевих робітників. Як відомо, сталеві робітники належать до найнижче працюючих робітників. Праця при сталі й залізі не тільки тяжка, але й небезпечна. Не зважаючи на це, праці цих робітників не платять добре. Робітники не мають забезпечення постійности праці, ні відповідного забезпечення на випадок каліцтва або смерти, ні забезпечення на старі роки, які в сталевих фабриках приходять дуже вчасно.

Жерела тяжкого стану робітництва сталевого промислу в тому, що сталеві робітники не зорґанізовані. Багато причин на це зложилося, але це факт, якого ніхто не перечить.

Тому ніхто й не дивується, що нарешті робітничі юнії взялися покласти край цьому станові. Цим разом робітничі юнії взялися за орґанізацію зовсім на серіо, як це видно з того, що на орґанізацію робітників сталевого промислу визначили суму пів міліона долярів.

Проти заповідженого орґанізування сталевих робітників виступили сталеві барони з публичною заявою. В цій заяві вони кажуть, що сталеві підприємства мусять спротивитися наміреному орґанізуванню сталевих робітників, бо, мовляв, цього вимагає інтерес сталевих робітників. Мовляв, орґанізація сталевих робітників мусить довести до замішань, до страйків, локавтів і тим подібних клопотів. Будуть робітників тягнути до орґанізації, будуть робітників підбехтувати, будуть робітників застрашувати і будуть їх силою примушувати приступати до орґанізації. Це все неприємні для робітників річи — кажуть сталеві барони, і сталеві барони не дозволять так кривдити своїх робітників...

Мягкосердні сталеві барони кажуть, що заходи орґанізувати сталевих робітників у робітничі юнії зайві, бо сталеві робітники вже мають свої юнії. Сталеві барони могли би ще далі сказати, які то вони добрі для робітників: як то вони, вуглеві барони, самі ці робітничі юнії орґанізували, як то вони самі давали робітникам льокалі на робітничі збори, як то вони самі держали руку над цими юніями, стерегли їх, щоб вони не робили чогось небезпечного.

І кажуть барони сталевим робітникам, що як робітники не закинуть своєї думки орґанізуватися в сталеві юнії, то сталеві барони кинуть проти сталевих робітників усю силу, на яку їх стати, силу 5 міліярдів долярів. Отже, „дивися, синку, роби що самий хочеш. Твоя воля. Я тебе не обмежую. Але як не зробиш так, як я кажу, то — бачиш цей кулак?"

О. С.

НАЗАД ДО БУРЖУАЗНИХ ЦІННОСТЕЙ

Море крови, міліони людських існовань коштувала „велика" большевицька революція, і все це на те, щоби переконатися, хоч запізно, що без так званих буржуазних цінностей ніяке суспільство не можливе.

Большевизм зачинає грати на обіцянках „ліпшого життя", на особисті заінтересованости працьовника. Вже говорить про „людину". А ось тепер хоче повернутись назад і від большевицької „реформи"" подружного права і положення родини взагалі.

Запроваджено новий статут подружного права. Передусім закон розглядає справу зігнання плоду. Досі, як відомо, під тим оглядом у славній ССР панувала повна воля. Кожна жінка мала „право на свое тіло", ну і на тіло свого потомства. Отже зігнання плоду („аборт") стало в совєтській Росії повсякденним явищем, відбувало формальні орґії.

І тепер Совети хочуть це нагло змінити. Відтепер це широко практиковане зігнання плоду має бути просто заборонене. Хіба що того вимагає життя матери. В інших випадках, коли лікар удається до цього заходу, може наразити себе на вязницю до трьох років. А мати дістає за першим разом публичну догану, а дальше кару до 300 рублів. Карі підлягатимуть також усі ті, що намовляли жінку до цього, спеціяльно родичі дитини, що має прийти на світ.

Обмеження запроваджено й щодо права розводу. Дальше, як і досі, розвід можна дати на підставі одностороннього жадання. Але цей розвід буде залежний і від цілої низки утруднюючих формальностей, а найважніше: від високої оплати. Перший розвід коштуватиме 50 рублів, другий 150, третій 300.

Дальше, совєтська „реформа" передбачає нагороди для матерей кількох дітей. Очевидно, не на француську мірку, а словянську. Отже спеціяльну нагороду дістає жінка, яка приведе на світ... восьму дитину. Цей останній захід викликаний мабуть упадком народин у славній совєтській републиці, де міліони людей загнав у могилу голод, ну, і систематичне витеребленя „контрреволюційного" населення.

Як бачимо, славетні кличі „великої пролетарської революції", що жінка має „право на своє тіло", що не сміє бути „рабинею мужчини", „машиною для роблення дітей" — усі ті прекрасні кличі дістали в лоб: СССР потребує людей, потребує **числа**, бо досі тільки числом, і нічим більше, осягала неосвічена і некультурна Росія якінебудь успіхи в світі.

А щоби просперувала родина, щоби множилося населення, треба було вернутися до висміваних гасел „здеґенерованої буржуазії"...

Тільки чи той поворот удасться?

Ось тут і велике питання, яке наповняє душу совєтських Соломонів (коли вони ту душу мають) страхом і трепетом. Бо як буде множитися населення в умовинах совєтської тиранії? Коли навіть ті, що вже живуть, не мають що їсти? Коли хмари безпритульних дітей Совети винищують? Коли мусіли видати спеціяльзакон, що діти від 12 літ можуть підлягати карі смерти?

Відповідь на ці питання ледви чи випаде позитивно. А дальше, коли населення дійсно зачало би множитися, то що з тим робили би Совети? Чи це не булаб для них політична катастрофа?

Привернення моралі від тих законів теж не доведеться чекати. В країні, де економічні стосунки допровадили до проституції, в розмірах нечуваних на Заході, самими новими декретами, без радикального поліпшення економічної ситуації людности, не дасться нічого зробити!

Кожда ділянка життя в ССР у катастрофальним стані. Допроваджена до того стану бездумним і божевільним режимом і це більш божевільною його ідеольоґією. Направи і спізнені повороти до буржуазних цінностей ні до чого тут не допровадять. Лише кінець режиму приверне країні життя. Оздоровити це життя конаючий, забріханий режим сам уже не в силі. Всі його намагання зреформуватися є цікаві під одним оглядом: **як автентичне признання банкротства його власних гасел.**

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

ЧЕТВЕРТИЙ ПОДІЛ ПОЛЬЩІ

В джерзісітськім щоденнику „Ди Джерзі Джорнал" з 22 червня 1936, є поміщена під повищим наголовком стаття, яка дуже правильно відбиває ті відносини, які панують нині у Польщі, і яка на основі заобсервованих фактів робить висновки, що нераз уже були друковані на сторінках нашої преси. Тому речі, про які пише згадана стаття, не є для українця нові. Та ми реферуємо цю статтю на доказ, що не тільки ми, яких Польща давить, але також зовсім чужі, безсторонні люди запримічують те саме, що й ми, й пророкують Польщі ту саму долю. В цій статті пишеться ось що:

„Польща колись була одним з найсильніших королівств в Европі. Замішана в круговорот европейської політики і воєн, вона потерпіла три поділи. Росія, Німеччина й Австрія ділили її території, немов кавалок сира. Були спроби оборонити королівство. Але прийшов третій, сповидно останній поділ, що мав місце близько сто літ тому. Та видно нічого на світі нема „останнього". Прийшла мирова конференція в Парижі й завдяки заходам президента Вилсона Польща знову появилася як окрема держава.

„Одначе тепер діється щось таке, що можна назвати четвертим поділом Польщі. Це поділ у нутрі держави, поділ на **вбогих і багатих**, у якому багатих підтримує на-пів фашистівська диктатура Польщі, тримаючи рівночасно вбогих у найбільшій нужді, яку ледви чи можна подибати в Европі. На перший погляд виглядає, що це є не ґеоґрафічний поділ. Колиж однак приглянутися ближче, то це властиво таки є ґеоґрафічний поділ: площа, яка уявляє собою пояс землі на 100 до 200 миль широкий і 1000 миль довгий, а який тягнеться здовж совєтського Союзу, зачинаючись північним кінцем від границь Литви, а полудневим від границь Чехословаччини (себто пояс, який замешкують українці і білорусини. — Ред.), цей пояс є означений як „пацифікаційна територія". Бо якраз у цьому поясі існує найбільша нужда і найбільші розрухи поміж убогими".

Далі автор наводить цілу низку випадків, як ця пацифікація виглядає. Він каже: „При одній нагоді військо стріляло машиновими крісами на делеґацію одного села, яка складалася в більшості з дітей і жінок і на чолі якої стояла одна вчителька. Ця делеґація домагалася своєї, вільної школи. Дванацять дітей і вчителька були вбиті, а було багато ранених. Влада заборонила селу похоронити тіла вбитих. Ось так виглядає пацифікація".

Далі в тій самій статті пишеться таке:

„Треба підкреслити, що отся стаття це не є незалежний доклад нашого часопису, або звіт нашого репортера. Вона написана на основі книжки американського репортера І. Співака, який узброєний в цілу скриню доказів. Є й відворотна сторона цих його картин. Пан Співак не обмежував своїх дослідів виключно до бідних. Він мав стількиж само, коли не більше, розмов з високо поставленими державними урядниками, а також з власниками копалень, фабрик млинів. Один власник фабрики сказав йому, що це дуже прикре явище, що його країна попала в таку нужду. Та він додав, що цьому не винуваті власники, бо це тільки питання, хто в тій нужді має голодувати: власники чи робітники? А закон про самозбереження не перестає ще тут ділати. Всі годилися, що хотіли би свій край бачити в більшому добробуті, однак як це осягнути, цього вони не знали".

Далі стаття обговорює нужду селян та наводить приклади, де селяни розколюють острим ножем на четверо один сірник, бо з огляду на нужду і ціну цього державного товару селяни не можуть докупитись навіть сірника. На цю тему він пише також таке: „Інший селянин, запитаний, чого він зі всіх розкошей найбільше хотів би, відповів пригноблюючо, що колиб мав подостатком соли до своїх картопель, то був би вже задоволений. Картопля становить головну їжу селян. Хліб, це люксус. Є в Польщі селяни, які не коштували мяса цілий рік".

Стаття стверджує теж антисемітизм у Польщі й додає, що ненависть є звернена не тільки проти жидів, але теж проти українців і білорусинів. Кінчить таке: „На зверх Польща видається спокійною... Однак під поволокою воно не є так спокійно. Відчувається, що ці відносини довго не можуть тревати. Не треба виключати, що перша поломінь европейської війни може появитися на польському горизонті, як реакція проти цього внутрішнього польського четвертого поділу".

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

М. Д., Бофало, Н. И. — Нова Церква в Волині передана за старокраєвими українськими часописами. В ній не вирішується справи унії чи православія, але подається тільки те, що дійсно сталося.

Вартоломей Евтимович.

ВІЙСЬКО

І НАЦІОНАЛЬНО-ПОЛІТИЧНЕ ВИХОВАННЯ.

(Передрук із львівського часопису „Новий Час").

(2)

На запит — коли в 1654. році в мисль статтей Переяславського договору Україна, принявши протекцію царя московського, сфедерувалася з Москвою в унії персональній, яко чинник рівноправний, то по якому праву повелась із нею Москва, як із краєм підбитим, — полк. Тимофієв відповів більш-менш так: „Бачили очі, що купували... Була рівноправна та не була рівноправна. Бо хто шукає протекції, — той, не відчуваючи сили власної, протекції потребує. А сила — це той єдиний фактор, що рішає. Сила — це право. Договірні сторони дотримують своїх зобовязання лише тоді, коли вони для них корисні. Більшу змогу, щоб зірвати некорисні зобовязання, має сторона сильніша, що вона на кожному кроці й робить. Це розумів Богдан Хмельницький, коли сказав: „Маю шаблю в руці — ще не вмерла козацька мати", і це розумів Мазепа, коли писав: „...През шаблю маєм право". Зрештою, хто хоче довідатися про Україну докладніше, хай візьме в фундаментальній бібліотеці й прочитає Грушевського, хоч там і... не все сказано".

В Чуґуєвській школі за моїх часів вільно панувала між юнкерами українська мова, а до мене мій ротний командир, капітан ґвардії Гр. Доброволський поза службою говорив тільки по українськи.

Палкі розмови-дискусії на українські теми звелися до майже отвертої пропаганди українства — майже що вечора такі дискусії зачинала група тогочасних юнкерів, як Гарасим Драченко (нині перебуває в Варшаві), Іван Дмитрієв, Святослав Захарчук (нині проживає в Іванцевичах), Гриць Слюсарський, підписаний та інші, збігавшися в юнкерській чайній.

Український гурток у Чуґуївській школі заложив ще перед 1905. р. Микита Шаповал, пізніще його працю продовжував його брат Микола Шаповал. Подібною було й по інших військових школах. Так, наприклад, з оповідань ґенерала В. Сальського знаю, що першу знайомість із українським рухом здобув і симпатіями до українства захопився ґенерал... за часів свого юнкерства у Виленській Військовій Школі, де стояв близько до українського гуртка, який очолювали п.п. Павло Іванович Богацький і Богданович. Останній, відомий у російській літературі як Богдан Бельський, трагічно загинув підчас світової війни — здається на горі Маківці. Довідавшись, що проти його роти стоять Українські Січові Стрільці, Богданович став намовляти свою роту приєднатись до Стрільців та обернути багнети проти гнобителів-москалів. За це дістав кулю від свого фельдфебля.

3. В березні 1915. року мої учні з „учебної команди" 25-го пішого запасового баталіону (в Полтаві), з нагоди закінчення курсу піднесли мені дороґу шаблю з написом на піхвах... по-українськи й відчитали адресу-подяку — теж писану по-українськи.

Цим разом теж був на мене донос, який скінчився на тому, що к-р баталіону, полковник Юрій Вікторович Любинський, закликав мене до свого кабінету й віч-на-віч остеріг мене, щоб я був обережніший, бо знайдеться, мовляв, негідник, який справу цю порушить офіціяльно, а тоді — „хоч я сам українець", але... „папіці бувають дужчими від людей". (В році 1917. полк. Любинський був одним з перших, що вступив на українську службу).

4. Підчас світової війни 1914—1918. рр. несвідомі чи малосвідомі національно офіцири й салдати українського походження, опинившись у Галичині й віч-на-віч зіткнувшися з галицько-української національною стихією, мимоволі піддалися її непереможному впливові й перші початки своєї національної свідомости, яку пізніще, у р. 1917., принесли в Україну, придбали вони якраз підчас війни і якраз служачи в рядах царської армії.

Всі галицькі й велико-українські книгарні стверджують, що ніколи ще не було такого попиту на українські книжки, як підчас світової війни. Військові — офіцири й салдати — розхоплювали десятки тисяч самого тільки „Кобзаря", що до війни мирно спочивав на книгарських полицях. До всього причинилося й те, що війна підсилила грошеві засоби населення — недавній маленький урядовець чи сільський учитель, ставши в рр. 1914—1917. офіцером, мав за що купувати й охоче купував рідну книжку. І коли не було би війни, то яким це чудом відразу сотні тисяч молодих українських людей малиб змогу зблизька зіткнутися з українською національною стихією й заразитися від неї живою й животворчою українською ідеєю?

Подібною було й з усвідомленням політичним. Інтеліґентська молодь, не лише українська, а... „від молдованина до фіна", що пішла в касарню та в окопи, принесла туди своє жваве заінтересування до політики й знайшла там вдячну авдиторію серед міліонів здорових фізично й морально несіпсутих людей з села. Там, серед великих людських мас заінтересування до політики зросло й закумулювалося до такого ступня, що в лютім 1917. р. мусіло було вибухнути в революції! Не дурно й не припадково так сталося, що революцію розпочав ляйбґвардії Волинський полк — військо, що на 90% у Волинському полку складалося з українців. — Коли вояки про все переговорили, то почали робити! Бо для доброї революції, крім агітаторів, потрібні ще й вожди, якими опріч революційної літератури потрібні... багнети*).

До цього треба ще додати: 1) З вибухом війни в 1914. р. галицько - українське громадянство спромоглося виставити Українських Січових Стрільців — створило початок живої української збройної сили.

Чи могли б повстати січові курені, колиб не було війни? — Ніколи...

5. В роках 1915—1916. заходами „Союзу Визволення України" повстали в Німеччині й Австро-Угорщині спеціяльні табори для полонених українців, де кільканацять тисяч людей, що пізніше склали „сині" й „сірі" дивізії, під поглядом національно - політичним не лише усвідомлене, а й вишколене — зроблено з них добрих патріотів, чого ніколи не сталосб без війни!

Отже заперечувати величезне соціяльно-виховне значіння війни можуть лише сліпі ненавистники військовости, або фанатики якогось дикого пацифізму.

Працю, яку в таборах для полонених українців віддано, переводили такі випробувані патріоти, як проф. Б. Лепкий, Петро Чикаленко, О. Скоропис-Йолтуховський, — вона до зера зводить несумлінні твердження наших лібераль-но-демократичних пацифістів.

(Кінець буде).

*) Для ілюстрації дозволю собі навести один характеристичний випадок з моїх досвідчень та переживань особистих. Було це в осени 1916 р. на позиції під Ямницею за Станиславовом. Сидів я у свойому бліндажі й читав „Кобзаря". Увіходять до мене мої помічники: н-к команди звязку, підпоруч. Поляків і мій помічник (адютант) з оперативної частини, підпоручник Моєтов, у минулому — сільські вчителі. Зацікавилися моєю лектурою й попросили, щоб я їм щось прочитав. Навмання розгорнув „Кобзаря" й зачав рецитувати. Рідко коли трапляється заробити на таке узнання, як було того разу, бо коли я докінчив читати, то обидва мої слухачі й третій, мій гайдук, полтавський козак, Остап Р...ко — плакали. Поляків, родом поліщук, сказав: „Аж тепер я знаю, хто я. Оттак само говорив мій дід і так говорять наші селяни". А Моєтов, родом Зорянин, говорить: „Мой народ ещьо несчастней твоєво, Варфаломей Тіменович. Ви — богачі, ви — імеете Шевченка, а ми..."; і він тяжко заридав. За кілька днів обидва вже роздобули „Кобзаря" й навипередки почали вчитися по українськи. Поляків із переконання, що він українець, а Моєтов — із симпатій до українців, що мають Шевченка. Моєтова забили червоні в січні 1918. року підчас штурму на київський арсенал, а Поляків від р. 1917 служив в Українській Армії і в р. 1919., додавши до свого прізвища „Галайда", був у „Запорозькій Січі" командантом учебного куріня. — Гадаю, що подібні випадки траплялися в практиці кожного свідомого українця, якщо тільки він не був... надто обережним...

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

РЕФОРМА В РОСІЇ.

Як свого часу „Свобода" піднесла сумніви, чи демократичні реформи в большевицькій Росії є щирі реформи, що справді мають на меті дати народові більше влади, большевицькі „Вісти" виступили проти „Свободи" з лайкою, в котрій сказали, що „Свобода" заняла до російських демократичних реформ ще крайніше становище, ніж заняли найконсервативніші американські буржуазні ґазети.

Про цю справу пише „Манчестер Ґардієн":

„Нам треба ще пождати, аж побачимо, як нова російська конституція... буде виглядати в практиці, заки видамо якийнебудь остаточний осуд про значіння цих реформ".

„Манчестер Ґардієн" не подібний до найконсервативніших буржуазних ґазет в Америці. Отже „Свобода" не стоїть рука в руку з найконсервативнішими буржуазними ґазетами Америки, але з „Манчестер Ґардієном".

ЧИ ЗЛА КОМПАНІЯ?

Це певне є компанія, якої треба стидатися, бо „Манчестер Ґардієн" признаний у цілому світі як найбільше безсторонна ґазета. До того, обережне становище „Ґардієна" до російської конституції певно не походить з його консерватизму ні буржуазности. „Ґардієн" ніколи не показував гістеричного страху перед комунізмом, бо як, на його думку, большевикам діялася кривда, „Ґардієн" не боявся виступати навіть у їх обороні.

ФАШИЗМ І КОМУНІЗМ.

Виступаючи проти „Свободи" за її становище в справі російської конституції, наські комуністи натякували на подібність становища „Свободи" до становища фашистівського Герста.

Відомо, хто в світі бачить тільки дві політичні системи: комуністичну й фашистівську, тому такий натяк може видатись аргументом.

Та „Ґардієн" своїм становищем резерви до російської конституції показує справжню вартість цього закиду. „Ґардієн" виступає проти реформи у Росії, але цей „Ґардієн" усе пятнував зловжитки й жорстокости фашистівських урядів.

МОЖНА БУТИ НЕФАШИСТОМ, А ВИСТУПАТИ ПРОТИ КОМУНІЗМУ.

Чому саме таке можливе, що „Ґардієн" виступає й проти фашизму й проти комунізму, що він може бути проти комунізму, а ще не бути проти фашизму, як це баламутять комуністичні агенти?

Це тому, бо в світі нині стираються з собою не дві сили, але три. Отже людина, чи ґазета, що виступає проти комунізму, не конче вже мусить бути фашистом. І людина, що виступає проти фашизму, не конче вже мусить бути комуністом.

Для фашистів і комуністів, для котрих у світі є тільки дві ці сили, справа так виглядає. Для людей, що крім цих двох доріг бачать іще й третю, справа виглядає інакше.

ЗАСАДИ И ПОЛІТИКА.

„Ґардієн" не тому добув собі в світі славу найкращої ґазети, що він виступав за цю третю систему, за демократію, бо в світі є багато ґазет, які за демократію виступають, але слави „Ґардієна" не мають.

„Ґардієн" здобув собі славу по всьому світі тому, що він не трактував своїх демократичних засад по політиканськи. Він не висував свої політичні засади демократії тільки тоді, як йому це було вигідно, а ховав їх, як йому було з ними невигідно. „Ґардієн" виступав проти утисків фашизму, де вони не траплялися, у Польщі, Італії, чи Німеччині. Він звертався проти фашизму в імя засад демократії, хочби фашизм у тім краю був вигідний Анґлії. Він виступав проти утисків, які робила Анґлія в Індії чи Ірляндії. Це ґазета засад, а не опортунізму.

Тому вона велика ґазета. Тому її не зрозуміють большевицькі письмаки, що раз лають демократію, як хвалити демократію не вигідно російським деспотам, а потім знов вихвалюють демократію, коли хвалити демократію їм вигідно.

ЧОМУ „ҐАРДДІЄН" НЕ ЗА РОСІЙСЬКУ РЕФОРМУ?

„Ґардієн" каже:

„(У російських реформах) є певні обмеження, які значно зменшують їх значіння. Наприклад, не буде дозволено існувати ніякій іншій партії, крім комуністичної. Отже не буде ніякої політичної опозиції в Росії".

Це „Ґардієн", видно, вважає за доказ, що в Росії не буде демократії. Бо демократія власне признає всякій людині право висказувати такі погляди, які вона вважає за відповідні, і демократія законом боронить це право. Як у Росії не буде ніякої партії крім комуністичної, як там законом не буде дозволено вести опозиції проти цеї партії, то знак, що нова конституція демократії не заводить.

ДЕСПОТИЗМ УСЮДИ ОДНАКОВИЙ.

Та большевицькі аґенти говорять: Алеж комуністи самі кажуть, що вони хочуть демократії. Якже тоді їм цього бажання не признати? Треба мати хіба злу волю, щоб це заперечити.

Немови у відповідь на це каже „Ґардієн":

„Німеччина має тайне і загальне голосування, а проте вона має менше свободи, як котрийнебудь край в Европі. Техніка модерного деспотизму в тому якраз лежить, що він лишає на папері всяке право, а не лишає ніякого права в дійсности".

Якраз у тому лежить політичний розум, щоби вміти розріжняти те, що є на папері, від того, що є в дійсности. В цьому якраз лежить політичне освідомлення народу. Чи большевики справді так побиваються за це освідомлення народу, як це вони про себе горлають, коли вони кажуть нам замикати очи на дійсність, а дивитися на паперові заяви?

УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД.

Чи бачать уже тепер большевицькі підсусідки подібність підходу „Ґардієна" до підходу „Свободи", котра якраз писала, що большевики дали вже українцям на папері самоозначення аж до відділення від Росії, а на ділі відібрали йому самоозначення навіть на культурнім полі?

Український нарід розуміє цю розбіжність між заявами й практикою, бо український нарід уже нераз на своїй шкірі відчував власне такі практики. Австрійська конституція, наприклад, давала йому запевнення свобідного розвою національної культури, але практика це зносила. Польща підписала міждержавні зобовязання, що буде шанувати свобідний розвій українського народу в межах Польщі, але на ділі вона всіми силами цей свобідний розвій ламає.

Отже чи зловлять тепер московські агенти український нарід, коли йому покажуть на папері демократичні реформи? Український нарід скаже їм: панове, ви можете на папері написати, що грушки ростуть на вербі, та чи від того, що ви напишете, справді вони виростуть?

ДІЛА, ЧИ СЛОВА?

Коли, навчені цим досвідом, українці тепер дивляться на московську конституцію з великим підозрінням, а московські аґенти лають нас за те, то тимсамим вони кажуть нам приймати все на слово.

Цим комуністичні агенти скидаються на тих проповідників, що то голосять вірним засади, яких самі не сповняють; а коли їм це пригадати, кажуть: „Ви на мої діла не звертайте уваги: слухайте, що я вам кажу".

Та на що властиво розумна людина повинна дивитися: на слова, чи на діла?

І В АМЕРИЦІ.

І для чисто американської політики справа бачити дійсність поза словами теж важна.

„Не змішуйте політики з патріотизмом, поспіху з культурою, бажання з обовязком. Не йдіть за своїми батьками в політичних справах, але радше йдіть за своїми власними засадами та думайте власні думки про кандидатів, на котрих маєте голосувати. Хоч політичні партії мають плятформи, вони рідко коли стоять на них. Вони будують їх так, щоб лише не завалилися".

Так говорив проповідник Роберт Брустер Біті в одній „гайскул" у Ню Йорку до молоді при нагоді закінчення шкільного року.

Отже й тут треба знати ріжницю між справжньою плятформою партій та тою плятформою, яку партія видає на те тільки, щоб наловити собі прихильників.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

В „Свободі" ч. 151 з дня 30 червня, було проголошено, що гром. Іван Шегда переслав через Обєднання $11. Отже там пропущено імена жертводавців, які тепер подаємо: На весіллю у Василя і Катерини Ярема зложили по $1: Д. Рудакевич, М. Скудла, молоді Іван і Марія Лобас, В. Ярема, Марія Лобас, І. Савечко, І. Лобас і І. Шегда. І. Чопик зложив $1.25, а В. Котулька 50 ц., та Марія Когут 25 ц.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Для матерей борців за волю.

В галі під ч. 30 Іст 7 улиця відбулася забава з нагоди 25-літнього срібного весілля громадян Тимотея і Катерини Костів. При весільній забаві гром. В. Куницький попросив присутніх горячими словами за жертву на добрі ціли. Зібрано $18, з чого $10 призначено на церкву св. Юра, а $8 вислано до Обєднання з призначенням на допомогу матерям наших героїв: Біласа і Данилишина.

П. Середюк.

ВЕЛИКИЙ ПРОЦЕС ОУН У ЛЬВОВІ

(Подано за львівським часописом „Діло").

Одначе дир. І. Бабій ніяких інформацій не дав крім тієї, що цей ученик дійсно ходить до ґімназії. Свідок знає, що дир. І. Бабій напоминав Лемика, щоби політикою не займався, лише вчився, тоді буде добрим українцем. Опісля низку питань поставили свідкові підсудні: Миґаль, Бандера, Стецко і Качмарський та обор. д-р В. Старосольський. На питання підс. Ст. Бандери, чи дир. І. Бабій намовляв Лемика, щоб став конфідентом поліції, свідок заперечив. На дальше питання цього підсудного до свідка, чи знає щось про вбивство Гука і Бережницького та про процеси в цій справі, коли то поліційні аґенти запевняли, що оба ці вбиті не були теж конфідентами, свідок відповів, що не памятає. Свідок заперечив теж, щоб з доручення львівської поліції поліція у Тчеві слідкувала за підс. Бандерою підчас поїздки до Данціґу. Тут підс. Бандера вияснив, що підчас їзди до Данціґу — придержала його поліція у Тчеві та подала вказівки, як поводитися, щоб не попасти в руки німецької поліції. Підсудний прийшов до переконання, що за ним слідкує поліція. По приїзді до Данціґу — каже підс. Бандера — він зорієнтувався, що дійсно за ним слідкує поліційний аґент, але всеж таки йому вдалося тоді висмикнутися зпід цієї „опіки". Вкінці підс. Бандера питанням до свідка вияснював, що на поліції не признався до ОУН, хоч тоді його **переслухувала поліція без перерви 5 днів і ночей**, а свідок Фіц сказав до підсудного, що він піде спати, якщо підпише, що належав до ОУН. На питання підс. Миґаля до свідка, чи підчас свого переслухування на поліції зізнав, що по вбивстві мін. Перацького був проти якихнебудь замахів у Львові, бо українці сподівалися другої пацифікації — свідок мовчить.

На питання обор. д-ра Старосольського, чи підс. Стецко признався до приналежности до ОУН — свідок сказав: ні!

Питання підс. Я. Стецка предсідник відхилив. Тоді підс. Стецко подав, що за спосіб переслухування його на поліції він вніс проти свідка зажалення. Прокуратор заявив, що за це ведуть проти підсудного слідство.

Підс. Качмарський теж ставив питання до свідка, кажучи, що свідок його не переслухував. Свідок Фіц це заперечив.

Після того на салю ввела поліція арештованого **Дмитра Сусіка,** який зізнав, що з ним мешкав перед убивством дир. Бабія під фальшивим прізвищем М. Цар.

Свідок Адріян Горницький, теж арештований, відмовив відповіди на питання, чи він орґанізаційно стрічався з Малюцою і зі Спольським. М. Цара знав і заявив, що це був найкращий хлопець, якого колинебудь знав. На дальше питання предсідника свідок знову відмовив зізнання і після того предсідник казав відчитати зізнання цього свідка зі слідства, які по відчитанні свідок осудив.

По півгодинній перерві зізнає **свідок Ромуальд Новачевський,** поліційний аґент. Казав, що оглянув вулиці, якими утікав убивник дир. І. Бабія М. Цар. Опісля переслухував його у шпиталі таким чином, що на питання, писані на карточках, М. Цар давав відповіди теж на письмі.

Свідок Ванда Кльопатова, старша жінка, полька, на питання предсідника, чи є кревною якого підсудного, відповідає: „Борони мене Боже" (на салі сміх!). Свідок зізнала, що в неї на помешканні мешкав Дмитро Сусік, а з ним якийсь місяць перед убивством дир. І. Бабія молодий мужчина, який був замельдований. На поліції пізніше пізнала з фотографії, що це був М. Цар.

З черги складав зізнання **свідок Франц Бабяж,** поліційний агент зі Львова. Зізнав, що підс. Івасик привіз літературу і вибухові матеріяли з Кракова. Подав кілька подробиць про побут М. Цара у Львові і про свою поїздку до Ордова у справі сфальшованого документу тотожности. На місці в Ордові свідок переслухав інформативно кілька осіб і тоді довідався про ролю підс. Рачуна. Підс. Івасик заперечив, щоб колинебудь віз з Кракова літературу, але свідок обстоював далі при своїх зізнаннях.

По кількох питаннях обор. д-ра Е. Давидяка і д-ра В. Старосольського на салю ввійшов черговий **свідок О. Яськів,** управитель друкарні. Зізнав, що 12. травня 1934. р. прийшла до його друкарні невідома молода панна і, довідавшись, що там друкується часопис „Праця", заплатила передплату. Одночасно ця панна попросила свідка, щоб він переховав на часок пакунок, бо дуже горячий день і тяжко з пакунком ходити. Не минуло 12 хвилин і в друкарні наступив вибух, від якого повилітали вікна, а з шафи, на якій був пакунок, не лишилося ні сліду (предсідник і судді та публика сміються). На дальше питання предсідника свідок зізнав, що панночка, яка принесла пакунок, була високого росту бльондинка. Перед її приходом раніше приходила двічі до друкарні у цій справі якась панна та один мужчина. Предсідник казав встати всім трьом підсудним: Зарицькій, Федаківній і Свєнціцькій, але свідок рішуче заперечив, щоб хтонебудь з них трьох приходив до друкарні з пакунком. — По питаннях прокуратора кілька питань до свідка поставив підс. Бандера. Свідок, відповідаючи, вияснив, що дійсно на часописі „Праця" була якийсь час оповістка, що адреса редакції та адміністрації міститься у друкарні. Одночасно додав, що власником був Лучковський, що мешкає при вул. Кохановського, і туди свідок висилав усю почту та часопис „Праця".

Свідок Юліян Буґайський, поліційний аґент, подав опис убивства дир. І. Бабія і куди втікав убивник.

Свідок Казимир Смеля, абсольвент фільософії, оповідав, як хотів запізнатися на вулиці Крашевського і Кляйнівській з підс. Федаківною. Коли на доручення предсідника підс. Федаківна встала, свідок привитав її легким поклоном і словами: „Дзень добри, пані". Далі свідок зізнавав, що підс. Федаківна йшла вул. Крашевського з якимсь мужчиною, який, прощаючись, передав підсудній шкіряну, доволі стару течку. **На питання предсідника ствердив, що по вигляді течки не можна було пізнати, чи в ній що є, і додав, що цієї течки не міг би пізнати.** На вул. Сикстуській прилучився до свідка ще один старший від нього мужчина. З його поведінки свідок зміркував, що він теж хоче познайомитися з підс. Федаківною. Тому оба вони мандрували за підс. Федаківною вул. Сикстуською вдолину, вул. Леґіонів, Коперника, Словацького, знову на Сикстуську і підвели її до камениці, де вона мешкала. Там з підс. Федаківною пішов нагору сходами цей другий мужчина, а свідок залишився надолині. Тоді почув слова підсудної, що вона арештована. Незабаром підсудна зійшла з цим невідомим мужчиною надолину і звідтіля всі троє пішли вул. Сикстуською догори. Тоді підс. Федаківна була схвильована. У брамі при вул. Сапіги свідок попросив за леґітимацією у підсудної, з якої довідався, як вона називається. Одночасно заглянув до течки, в якій були три якісь старі заржавілі барахла. Свідок додав, що лише якийсь оптиміст міг би назвати ці барахла револьверами. Тому, що підс. Федаківна плакала, принагідний товариш заявив, що течку забере від підсудної і ці барахла викине в сніг. Сам свідок відпровадив ще кілька кроків підсудну і попрощався з нею. Свідок заявив, що не пригадує собі назвища свого принагідного товариша.

На питання **обор. д-ра В. Старосольського,** чи свідок усе домагається леґітимації і каже отворити собі течку, як хоче познайомитися з панною — свідок замнявся і мовчав. Не дав теж відповіди на питання цьогож оборонця, яким чином попав на листу прокураторських свідків.

В суботу зізнавали далі свідки, між ними кілька поліційних аґентів, які обтяжували підсудних. Публики на салі дуже мало, лава оборонців теж сильно проріджена.

Бачинського не знала.

Перша зізнавала **свідок Гелена Влосінська.** Хоч мешкає при вул. Декерта 14, у справі Бачинського нічого не знає, навіть особи Бачинського, і тому її предсідник негайно звільнив. **Свідок Марія Калиняк** не прийшла і тому відчитано її зізнання.

Стріли в год. 10-тій вечором.

Свідок Бронислав Ґрадовський оповідав, як знайшов припадково у травні 1934 р. у Стрийському парку, на стежці, тіло вбитого Я. Бачинського. Перед убивством перед 10-то годиною вечором чув коло 8 стрілів. Здається, що стріляли одночасно з двох револьверів. Міркував, що це стріляють на цитаделі. Коли побачив тіло вбитого, здогадався, що це якийсь пяний мужчина, самовбивник і повідомив негайно про своє відкриття поліцію.

Свідок Ян Ганас, тепер вояк, зізнавав теж про те, як припадково знайшов тіло вбитого Я. Бачинського. Чув 7—9 стрілів. **Свідок Франц Томаля** не явився і тому його зізнання відчитано.

Списування протоколів.

Свідок Андрій Миґаль, стрийко підс. Р. Миґаля, на домагання прокуратора заприсяжений (це перший свідок, який склав присягу у цьому процесі!) зізнавав, по польськи, що підс. Ярош був секретарем кооперативи „Зоря" на Богданівці. Як секретар списував протокол із засідань Надзірної Ради. Додав, що управа мала окремого секретаря. Не пригадує собі, чи 31. березня 1934 р. підс. Ярош був на засіданні Надзірної Ради. Заявляє, що коли є записаний протокол, то напевно був присутній на цьому засіданні. Чи підс. Ярош виходив тоді з засідання, свідок теж не пригадує собі. Одначе якщо член Надзірної Ради хотів вийти з засідання, мусів дістати дозвіл. На питання предсідника виясеює, що в книзі протоколів кілька карток вирвано тому, що попередня секретарка списала зле протокол з засідання Надзірної Ради. Підс. Ярош став секретарем по тій секретарці і вже добре списував протоколи з засідань Надзірної Ради.

Свідок Володимир Медвідь, на домагання прокуратора теж заприсяжений, зізнав, що був від 1931 р. до 1935 р. заступником члена управи кооперативи „Зоря" на Богданівці. Підс. Ярош був секретарем у 1934 р. Свідок приходив на засідання Надзірної Ради. На питання предсідника заявив, що не памятає, чи підс. Ярош був на засіданні 31. березня 1934 р., бо від того часу минуло вже більше ніж 2 роки. Члени Надзірної Ради приходили на засідання, а на випадок якоїсь перешкоди оправдували свою неприявність. На питання предсідника заявив, що не міг би пізнати письма підс. Яроша. Не пригадує собі теж на чий приказ видерто деякі картки з протоколу. В кожному випадку свідок виключає, щоб до протоколу з засідання Надзірної Ради вписано особи, які не були присутні на засіданні. По питаннях прокуратора та обор. м-ра Жизневського давав вияснення підс. Ярош, коли його вибрали секретарем і як він опісля списував протоколи. Вкінці свідок давав вияснення на питання обор. д-ра В. Старосольського і прокуратора.

З черги зізнавав **свідок Петро Турик,** член управи кооперативи „Зоря". Потвердив, що підс. Ярош брав участь у засіданні Надзірної Ради. Не пригадує собі, чи підс. Ярош був на засіданні 31. березня 1934 р. Не пригадує собі, над якими справами радила 31. березня 1934 р. Надзірна Рада. З черги давав вияснення у справі списування протоколів з засідання Надзірної Ради підс. Спольський.

Свідок Григорій Салевич, книговодець кооперативи „Зоря", зізнав теж у справі засідання Надзірної Ради та списування протоколів з таких засідань. Підс. Ярош був присутній у 1934 р. на засіданні Надзірної Ради кілька разів. Свідок вияснив, що з деяких засідань сам списував протокол з брулону підс. Яроша на його прохання.

Свідок Яків Дорош зізнавав, по польськи, що в 1934 р. на Загальних Зборах кооперативи „Зоря" вибрали підс. Яроша до Надзірної Ради. Свідок був на конституючім засіданні Надзірної Ради кооперативи „Зоря" і тоді мабуть був теж підс. Ярош присутній на ньому.

Свідок К. Коберський не прийшов, бо не доручили йому візвання. Обор. д-р В. Старосольський подав адресу цього свідка, тому, що оборонці спротивились відчитанню його зізнань.

(Далі буде).

СУДІТЬ ВИ НАС!

(Присвячую підсудним у львівськім процесі).

І знову гурт нас тут явився
На лаві клятій судовій
За те, що боремось за волю,
За край коханий, любий свій.

І знов тюрма нас всіх чекає,
А може й часом смерть котрих...
Та ми не плачем! Нам веселість
На лицях грає молодих.

Чогож нам плакати, ридати
І сльози лити без кінця?
Краще за волю нехай нас візьме
Всіх, ніж одного, клята тюрма.

Хоч згинем ми, то інші стануть
За нами в ряд, зводити бій,
І сповнять діла, діла зачаті,
Свойого краю приказ святий.

Судіть нас днесь! Судіть, прокляті!
Ви людожерні кати,
Судіть! За нами вже до бою
Стають завзяті нові ряди!

Микола Горішний.

Також запрошення.

У панства Скупарських народився син. Справляють хрестини й голова дому просить на цю фамілійну врочистість пана Покришку.

— Тільки, як прийдете — каже Скупарський — прошу застукати до дверей ліктями.

— Чому ліктями? — питається Покришка.

— Ну, бо думаю, що чейже не прийдете з порожніми руками.

Рада.

— Пане докторе, що робити, щоб мій чоловік не говорив крізь сон?

— Допустіть його до слова в день, то перестане говорити в ночі.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.
Нова професійна сила.

Серед української громади у Філядельфії появилася ще одна професійна сила, в особі молодого, щирого українця, д-ра медицини Омеляна Лаврентія Гарасима, сина знаного українського філядельфійського громадянина Антона Гарасима та його жінки Розалії. Цього року молодий Омелян покінчив медичні студії з дуже добрим успіхом в колеґії Ґанемана.

Він родився 1910 року в місті Дрогобичі, на західньо-українських землях, а до Америки прибув як мав усього один рік. Підрісши, він ходив вечорами до Української школи а в день до американських шкіл. Скінчивши публичну школу з дуже добрим успіхом, він записався до гай скул, яку теж покінчив з найкращим успіхом. З гай скул він записався до Медікал Сейнт Джозеф Каледжу, а звідтам до Ганеман Каледжу, де й покінчив свої студії. В часі вакацій він практикував по ріжних шпиталях, а також служив якийсь час в американській армії, де дослужився ступеня першого лайтнанта.

Треба підкреслити, що д-р Гарасим майже цілі студії пробивався сам, своїм трудом, заробляючи в одній місцевій пекарні на життя і на оплату студій. У цій пекарні він працював одинацять літ. Треба теж додати, що молодий лікар є свідомим українцем, цікавиться українським громадським життям, належить до тов. „Любов", 45 відділу У. Н. Союзу. В школі він усе був записаний і знаний як українець. Серед своїх учителів і товаришів зеднав собі любов і пошану. В каледжі він належав до католицького студентського клюбу, де його вибрано предсідником.

Слід побажати йому повного успіху в його дальшій праці.

В. Г.

Пропагатори.

В переділі 3-тої кляси зустрічаються два агенти ріжних фірм.

Ой, підлий наш фах! — бідкається один.

— Чому?

— Кожний купець може нам наговорити, вилаяти, образити, а агент мусить бути ввічливий.

— Це неправда! — перебиває другий. — Я вже двацять два роки агентую, багато разів викидали мене за двері, кілька разів побили по лиці, але образити? Ніколи!...

„ЦІСАРСЬКИЙ ДАР"

„Всі роботизни й інші підданські повинності господарів, халупників і комірників мають перестати з днем 15-го травня 1848 р." Так звучав перший уступ цісарського патенту, що його видано у Відні дня 17-го квітня, а проголошено населенню Галичини на сам Великдень, в днях 22-го і 23-го квітня 1848 р.

Дня 15-го травня ц. р. минуло 88 літ від тієї хвилини, коли український селянин у Галичині міг випростувати хребет, зігнений віковічним закріпощенням.

І дійсно, вже кілька місяців після цього, бо в серпні 1848 р., український селянин, Капустяк з Ляховець коло Богородчан, виступив в австрійському соймі в обороні селянства зо смілою промовою, в якій, як писав один німець, „від першого до останнього слова не було пустої балачки, а тільки правда; мужеський гнів, обурення й ненависть міліонів прориваилися з кожного речення".

„Коли ми — говорив Капустяк — замісць 100 днів мусіли робити 300, коли ми мусіли робити три, чотири або й усі дні в тижні, а дідич числив нам це тільки за один день, то хто тут має платити відшкодування: хлоп чи дідич?"

Сьогодні, коли читаємо слова Капустяка, що „на 300 кроків від панського палацу ми мусіли знимати шапку", що „хто хотів чого від пана, то мусів дати жидові „куку в руку", бо жид мав право говорити з паном", що „коли хлоп напрацювався цілий тиждень, то в неділю або в свято мав від пана трактамент: хлопа замикали в кайдани, запирали в стайні, щоби на другий тиждень вчасніше приходив до роботи", — коли це читаємо, то це здавалосяб неймовірним, якби ми самі — 88 літ пізніше — не були свідками таборів на Соловках, чи при біломорському каналі, чи в тайгах Сибіру і т. д. Для тих, що ще дітьми перед війною чули про панщину від своїх дідів, це виглядало тоді неймовірним. Сьогодні — коли в світі барикади є буденною появою — рік 1848-мий з його барикадами та безробіттям являється зовсім зрозумілим, немовби в міжчасі не було 88 літ важких і довгий час успішних змагань закріпити „День Свободи" на завжди, зробити цю „свободу" самозрозумілим правом людини та народів. Сьогодні ми знаємо, що ці — здавалосяб самозрозумілі — права, за які проливалося кров на барикадах 1848 р., що ця „свобода" не є вічним здобутком чи якимсь дарунком, але що за неї треба було постійно боротися, що „свобода" має не тільки право, але й обовязки. І саме, коли нема виконування обовязків, які вкладає „свобода", гинуть теж добуті права.

„День Свободи" приніс теж українському селянству в Галичині право розпоряджати свобідно своєю особою, своєю працею. Одначе ніяка „свобода" не вирішує, як цю працю найкраще використати для себе, як взагалі треба працювати, щоби праця була успішна. Коли „День Свободи" проголосив селянина „свобідним" від „роботизни та інших підданських данин", то зовсім не зробив його свобідним від душевних „данин", які селянин платив несвідомості, неграмотності, горівці та іншим наслідкам його вікової неволі. В цьому напрямку „свобода" була пустим звуком, доки селянин сам не зрозумів, що мусить перестати теж платити данини наслідкам неволі, що мусить працювати над собою, мусить ту „свободу" виповнити своїм змістом.

Патент з 17-го квітня 1848 р. — очевидно — не був „даром, котрий тільки ласці Його Величества Найяснішого Цісаря увдячувати маєте" — як звучало в промові, що її мали циркулярні урядники виголошувати з нагоди відчитування патенту — це була історична конечність, уступка старого февдального ладу капіталістичному устроєві. Панщизняна пережита господарка діставала в лоб; нові машини й фабрики потребували „свобідних" рук, а новий ринок шукав якнайширшого збуту; одне й друге діставав новий лад в „освободженому" селянина. Широкі верстви, опинившись на волі, мусіли небаром відчути на власній шкірі, що є інша сила, яка гнала їх дальше на лан працювати „за шістку". Цій силі було на імя: безземелля чи малоземелля та голод. Оце безземелля та голод гнали „свобідного" селянина до американських копалень та фабрик, і там він своєю крівавицею помагав будувати американський „рай". Новий лад застав „свобідного" хлопа в несвідомості, в незорганізованості, й тому топтав його в неменш жорстокий спосіб, як панщина, тільки в іншій формі. Новий лад — це була господарка, оперта на грошах, на капіталах. Цього селянські маси не мали, але — в додатку — мали панщизняні навики до горівки. І тут почалася нова траґедія українського села. Несвобідний селянин не мав права — без дозволу — продавати чи задовжувати свого ґрунту, але це право мав „свобідний" селянин і з нього нераз під натиском потреб теж користав, що — кінець кінцем — мусів утікати в світ за очі, оставляючи майно в руках пявки-лихваря. Міліони українського майна пішли в чужі руки. Колиж ця земля вкінці таки вернулася до українських селян, то — очевидно — за солону ціну, яку треба було дати жидівському посередникові. Гроші роблять гроші, і цей посередник передавав ці „зарібки" до торговлі, чи закладав „контори вимяни", де вимінював лихварськими відсотками „свобідного" селянина на американського чорноробучого.

Сьогодні від цісарського „дару" проминуло вже 88 літ, але й сьогодні, в революційних часах, як у 1848 р., стоїть перед українським селом ціла низка завдань, які воно таки саме, власними силами, мусить виконати. І сьогодні, як у 1848 р., мусимо памятати, що кожне право триває так довго, доки ми самі виповнюємо його змістом. Коли є право мати читальню, то це право треба виповнити змістом, себто: успішною працею в читальні. Коли є право організуватися, то його треба використати вповні, бо тільки вповні використані права уможливлюють успішну боротьбу за більші права. Сила до перемоги є тільки там, де є власна сила до чину після перемоги. Це обовязує також само сьогодні, як і обовязувало 88 літ тому, після виборення „цісарського дару".

(„Наш Прапор")

ЛЮДСЬКА ПРАВДА.

Жив на селі бідний чоловік і хоч був він розумний, то слухати його ніхто не хотів; завжди казали йому „цить!" або й просто „брешеш!"

Але сталося так, що раптом забагатів той чоловік і наставлено його війтом. От одного разу війт довго гомонів з людьми, а далі й каже:

— А мені таке трапилося: положив у коморі леміш, так миші його й поїли.

— Буває, — кажуть люди, — ті миші такі, що все пройдять.

А війт тоді й каже:

— Оттака ваша правда, люди добрі! Як був я вбогий, то хоч казав і правду, ви казали, що брешу; а як тепер я багатий, то хоч і брешу, а ви кажете, що кажу правду.

Довгі носи...

Іцко: меніб хотілося знати, Шлойме, чому ми, жиди, маємо такі довгі носи?

Шлойма: Який ти дурень, Іцко! Невже ти не знаєш, що Мойсей водив жидів за носи цілих 40 літ по пустині?

БЛИЗНЯТА ТАРЗАНА. (47)

Втім до ніздрів Тарзана дійшов спеціяльний запах. Він відразу відгадав, що це запах не білих хлопців, тільки когось чорного дикуна. Та він зрадів і тим. Ануж, може той дикун бачив білих хлопців, а бо може чув щось про них! — думав собі Тарзан. Всежтаки він обережно розглядався, шукаючи очима дикуна, від якого доходив цей запах.

Побачивши його, Тарзан розгорнув віття дерев і мов блискавка кинувся до чорношкірого воїна. Цей воїн був якраз одним з післанців племени Ґаля Ґаля. Побачивши його, чорний почав цілий тремтіти. Перед ним стояв чоловік, про якого силу, зручність і хитрощі чорні так багато говорили. Він знав, що Тарзан задармо не карає, алеж у нього була нечиста совість...

З поспіхом Тарзан заговорив: Не бачив ти часом двох білих хлопців, що загубились у нетрах?" „Так, пане", відповів, тремтячи, чорний. „Десаме?" — жадібно допитувався Тарзан. „Ось чотири дні дороги в напрямі заходу сонця", говорив далі чорний. „Вони в руках поганого племени Муґава, які хотять їх убити".

„Який шлях найкоротший, щоб туди дістатись?" — Тарзан запитав знову. „Я добре не знаю, пане", — відповів чорний — „бо багато шляхів веде туди і всі вони покручені. Та я якось заведу тебе". „Веди!" — приказав Тарзан, й обидва вони поринули в нетрах: попереду чорний, а за ним Тарзан, не сподіваючись напади.